

Yeniden İşlevlendirmenin Kent Kimliği ve Kentsel Bellek Üzerindeki Etkisi

Neslihan Demircan^{1*}, Elif Esra Özgül²

¹Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, Türkiye

²Patnos Meslek Yüksekokulu, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ağrı, Türkiye

*demircan@atauni.edu.tr

Özet – Kentler buldukları yer, toplum, doğal koşullar, kültür gibi doğal ve beşeri faktörlerin etkisiyle şekillenir. Her kent kendi toplumunun ve doğal koşullarının gereksinimi doğrultusunda biçimlenir. Kentlerin farklı doğal özellikleri, toplumun ve dönemin gereksinimleri gibi farklılıkları kentleri özelleştirir. Kenti diğer kentlerden ayıran bu farklılıklar kentin kendi kimliğini oluşturmasını sağlar. Kentlilerin yaşadıkları çevreyi yorumlaması, çevreyle ilişki kurması, aidiyet duygusu hissetmesi, algılaması ise kentsel belleği oluşturur. Kentler, toplumun ve dönemin değişiminden etkilenir. Bu etkileşim kentin kimliğini ve belleğini de etkilemektedir. Endüstri devrimi ile hızlı bir değişim süreci başlamıştır ve bu değişime ayak uyduramayan kentler, kentsel kimlik öğelerini kaybetmekte ve toplumun ken tile olan ilişkisini zayıflatmaktadır. Bu durum kentsel belleği olumsuz etkilemektedir. Bu durumda olan kentler kimliklerini kaybederek aynılaşır ve kentliler kentle bağ kuramamaktadır. Bu durum sosyal, toplumsal, fiziksel, ekonomik gibi pek çok yönden olumsuz sonuç doğurmaktadır. Bu çalışma kapsamında değişime ayak uyduramayan ve kentte atıl olarak bulunan yapıların yeniden işlevlendirilerek kent kimliğine, belleğine ve topluma olan katkıları örnekler üzerinden açıklanmıştır.

Keywords – Kent Kimliği, Kentsel Bellek, Yeniden İşlevlendirme, Palimpsest Mimari, Mimari Dönüşüm

I. GİRİŞ

Kentler buldukları yerin coğrafik özellikleri, iklimi, kültürü, sosyal yaşantısı gibi doğal ve beşeri faktörlerin etkisiyle şekillenir. Su ögesinin olduğu kent ile dağ yamacına kurulan kentin coğrafik koşullardan dolayı farklı gereksinimleri olacaktır. Toplumun kente dair yaklaşımı kentin fiziksel yapısına da yansımalar olacaktır. Bu yansımalar sonucunda kentler birbirinden başkalaşacak ve kendi kimliklerini oluşturacaktır. Kentte yaşayan insanların kenti algılama, yorumla biçimlerine göre kentteki yapı ve yapı olmayan çevreler kentin belleğini oluşturmaktadır. Kent kimliği ve kentsel bellek kavramları kentte meydana gelen her değişimden etkilenen, sürekli oluşum içerisinde olan ve toplumsal inşa sonucunda şekillenir.

Endüstri devrimi, dünya savaşları, küresel ısınma, teknolojinin hızla gelişmesi kentleri etkilemektedir. Bu etkileşimden olumsuz etkilenen yapılar kentle entegre olamamakta ve kent içerisinde atıl olarak kalmakta ya da yıkılmaktadır. Kentsel bölgenin kalitesinin düşmesi, kentsel kimlik ögesinin yok olması, kentsel belleğin zedelenmesi gibi birçok olumsuz sonuç doğuran bu durumun etkilerini en aza indirebilmek için bu yapıları kent, kullanıcı ve yapı bağlamında irdeleyerek bu bileşenlerle en uyumlu şekilde dönüştürülmelidir. Mevcutta var olan fiziksel yapının tarihsel, mimari, kültürel, sosyal vb. değerleri korunarak yeni ile uyumlu bir şekilde var olması palimpsest mimariyi doğurmaktadır. Yeni işlevin üzerinden eskinin okunması toplumun geçmişle bağ kurmasını sağlamakta bu da tarihsel sürdürülebilirliğin korunmasına imkan tanımaktadır.

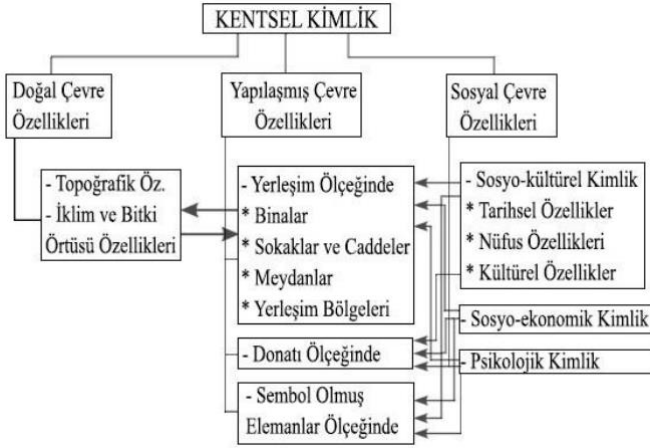
Kent Kimliği

Kentler kuruldukları bölgenin coğrafik koşulları, iklim özellikleri, toplumun kültürel yapısı, nüfusu, dönemin gereksinimleri doğrultusunda biçimlenir. Doğal ve beşeri faktörlerin bileşenleriyle biçimlenen kentler buldukları konumun, toplumun ve dönemin gerekliliğiyle farklılaşır. Bu farklılaşmalar kentlerin kimliğini oluşturmaktadır. Kent kimliği toplumun, konumun ve zamanın değişimine göre sürekli şekillenen, durağan olmayan bir olgudur.

Kent kimliği insanların yaşadıkları çevre ile kurdukları ilişki, çevreyi algılama ve yorumlama biçimlerine göre gelişim göstermektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde kent kimliğinin toplumsal inşa sonucunda oluştuğu sonucuna varılmaktadır [1].

Kent kimliğini oluşturan doğal veya beşeri öğeler kentsel kimlik ögesi olarak tanımlanmaktadır. Kentsel kimlik öğeleri kentle bütünleşen, kenti tanımlaya yardımcı olan kente özgü doğal güzellikler, yapı çevre, kültürel özellikler vb. öğelerdir.

Kent kimliğinin oluşmasında önemli rol oynayan faktörleri doğal çevre özellikleri, yapılaşmış çevre özellikleri ve sosyal çevre özellikleri olmak üzere 3 ana grup altında incelenebilir (Görsel 1) [2].

Görsel 1. Kent Kimliğini Etkileyen Faktörler [2]

Doğal Çevre Özellikleri: kentin bulunduğu bölgenin coğrafik koşulları, bitki örtüsü, iklimi, su kaynakları gibi özelliklerdir. Bu özellikler kentlerin oluşumunda farklılık göstermekte ve kentlerin kimikleşmesinde önemli rol oynamaktadır.

Yapılmış Çevre Özellikleri: İnsanların yaşadıkları ve kültürleriyle bütünleşen bina, sokak, cadde, park, meydan, yerleşim bölgesi gibi yapıları açık veya kapalı mekanlardır. Yapılmış çevrenin kimlik ögesi olarak değerlendirilebilmesi için konum, form, görüntü, işlev ve anlam faktörü açısından değerlendirilmesi gerekmektedir [1]. Yapılmış çevre oran, malzeme, işlev, biçim, çevresiyle kurduğu ilişki bağlamında benzerlerinden sıyrılıp özgünleştiği takdirde kentsel kimlik ögesi olarak ele alınabilmektedir.

Sosyal Çevre Özellikleri: Tarihsel, kültürel, demografik özellikler, psikolojik kimlik, sosyo-ekonomik kimlik ile diğer toplumlardan ayrılan, kentle özdeşleşen özelliklerdir.

Kentsel Bellek

Bellek kavramı Türk Dil Kurumu'nda "Yaşananları, öğrenilen konuları, bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü." olarak tanımlanmaktadır.

Belleğin oluşmasını Sigmund Freud bireysel tercihlerin sonucunda oluştuğunu kabul etmektedir. Halbwachs ise bireyin, yaşadığı, ilişki kurduğu çevre ve insanlardan bağımsız olamayacağını bu nedenle belleğin oluşmasının temelinde sosyal yapının olduğunu varsaymaktadır [3]. Halbwachs'ın bu yorumu bellek kavramının somut olarak kent ölçeğinde değerlendirilebilirliğinin önünü açmaktadır.

Mimar Aldo Rossi "Şehri Mimarisi" kitabında kentleri bir canlı varlık gibi büyüyen, gelişen ve süreç içerisinde bir belleğe, hafızaya sahip olduğunu aktarmaktadır. Kentlerin sahip olduğu bu hafıza "kentsel bellek" olarak tanımlanmaktadır [4]. Kentin ve insanların süreç içerisinde yaşadığı değişim, dönüşüm ve farklılaşmanın toplum üzerinde bıraktığı algı kentsel belleği oluşturmaktadır. Bu bakımdan kentsel bellek, toplumsal olarak inşa edilen ve sürekli oluşum içerisinde olan bir süreçtir.

Kent, içerisinde yaşayan ve kent ile ilişki kuran, kenti yorumlayan, değerlendiren toplumun kolektif belleğidir. Toplumda ve kentte meydana gelen her değişim bir diğer kavramı etkilemekte ve bunun sonucunda kentsel bellek yeniden oluşmaktadır [4].

Kevin Lynch 1959 yılında yaptığı çalışma ile kentte yaşayan insanların kenti algılayarak yapıları çevreden yararlandıklarını belirtmiştir. Bu fiziksel çevre elemanlarını beş başlık altında

toparlamıştır. Bunlar; yollar, sınırlar/kenarlar, bölgeler, düğüm/odak noktaları ve işaret öğeleridir.

1. Yol: Kentlilerin kenti yorumlarken, tarif ederken kullanım sıklığına, kent içerisindeki konumuna vs. bağlı olarak kullanılan kent imgesi bileşenidir. Toplu taşıma güzergahı, denizyolu, caddeler, sokaklar vs gibi ulaşım akları örnek olarak verilebilir.

2. Sınırlar/Kenarlar: Kentliler tarafından bölgeleri sınırlandıran, tanımlayan lineer öğelerdir. Örnek olarak surlar, tren yolları, kıyılar örnek olarak verilebilir.

3. Bölgeler: Kentlilerin kendilerini içerisinde hissettiği iki boyutlu kent parçalarıdır. Örnek olarak Hanlar bölgesi, kamu alanları, kampüsler vs örnek olarak verilebilir.

4. Düğüm/Odak Noktası: Kentin nüvesini oluşturan açık veya kapalı mekanlardır. Kavşak, köşe başları vs. örnek olarak verilebilir.

5. İşaret Noktası: Kentlilerin kenti tanımlarken kullandığı noktasal kent imgesidir. Anıt, bina, köprü, boğaz, lehva örnek olarak verilebilir [5].

Kent kimliği ve kentsel bellek, kentlere ve kullanıcılara ait, o kenti biricik yapan ve bu biricikliğin getirisi olarak kentlilerin belleğinde oluşan olgulardır. Kentsel kimlik ve kentsel bellek kavramları durağan olmayan, sürekli değişim içerisinde olan bir oluşumdur. Kentte ve toplumlarda meydana gelen her olay kentsel bellek ve kimlik kavramlarını etkilemektedir. Özellikle I. Dünya Savaşı, sanayileşme ve teknolojinin hızla gelişmesi gibi olaylar kentsel bellek ve kimlik kavramları üzerinde olumsuz etkiler doğurmuştur olumsuz sonuçları doğuran etkenlerden bazılarıdır. Örnek olarak I. Dünya Savaşı ile kentlerin büyük oranda tahrip olması, endüstri ile tek tip yapılaşmanın artması, kentlerin teknolojinin hızla yaygınlaşmasına ayak uyduramaması verilebilir. Kentlerin tahrip olması, tek tip yapılaşmanın artması, kentlerin hızlı değişime ayak uyduramaması kentsel belleğin ve kimliğin bozulmasına neden olmakta ve kentlerin kimiksizleşmesine ve kentlilerin kentle aidiyet bağı kuramamasına sebep olmaktadır. Bu durum kentler ve kullanıcılar üzerinde fiziksel, sosyal, psikolojik gibi pek çok yönden olumsuz etkiler bırakmaktadır. Olumsuz etkileri en aza indirgeyebilmek için kentlilerin kentle kurduğu bağın güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu bağı kuvvetlendirmenin yollarından biri kent içerisinde var olan, kentle belli bir zaman içerisinde bütünleşen ve daha sonra kent içerisinde atıl olarak bırakılan yapıların yeniden işlevlendirilerek kentte ve kentlilere kazandırılmasıdır.

Yeniden İşlevlendirme

Yapılar kullanıcıların ve kentlilerin ihtiyaçları doğrultusunda inşa edilir. Doğal afetler, sanayi devrimi, teknolojinin hızla gelişmesi, nüfusun artması, dünya savaşları, gibi doğal ve beşeri faktörler insanların ihtiyaçlarını değiştirmektedir. Bu değişimin etkileri kentlere ve kentlerin yapı taşı olan yapılara da yansımaktadır. Yansıma sonucunda yapılar mevcut işlevinin gereksinimlerini karşılamakta yetersiz kalabilmektedir. Mevcut işlevin gereksinimleriyle uyumsuz hale gelen yapılar kent içerisinde atıl olarak kalmakta veya yıkılmaktadır. Bu durum kent belleğinin zayıflaması, kentin kimiksizleşmesi, kent içerisinde güvensiz bölgelerin oluşması, yıkım ve yeniden yapım aşamalarında doğal çevrenin zedelenmesi gibi sosyal, ekonomik, ekolojik, fiziksel, çevresel gibi pek çok açıdan olumsuz sonuçlar meydana gelmektedir. Bu olumsuz sonuçları en aza indirgeyebilmek

için yapıların kente ve kullanıcıları kazandırılması gerekmektedir.

Yapıya belirli kriterler doğrultusunda yeni bir işlev kazandırılmasına veya mevcut işlevin gereksinimlerini karşılayabilecek biçimde iyileştirme yapılmasına yeniden işlevlendirme denilir [6].

Yeniden işlevlendirme özellikle 1975 yılında imzalanan Amsterdam Bildirgesi ile önem kazanmıştır. Venedik Tüzüğü, Burra Tüzüğü, Atina Tüzüğü, Amsterdam Bildirgesi gibi ulusal ve uluslararası arenalarda imzalanan anlaşmalar ile yeniden işlevlendirmenin yasal çerçevesi belirlenmiştir. İmzalanan anlaşmalar ile ayrıca yeniden işlevlendirmenin ilkeleri de oluşturulmaya çalışılmıştır. Örnek olarak;

1931 yılında imzalanan Atina Tüzüğü'nün 4. maddesi "Yaşayan, yani ayakta duran anıtlara, yalnızca özgün işlevinden çok uzak olmayan ve binada gerekli uyarlamaların önemli hasara neden olmayacak şekilde yapılabileceği yeni kullanımlar verilmesi kabul edilebilir" ve 7. maddesi "Eğer bir anıtı sağlamlaştırmak, kısmi veya tam olarak bütünlemek amacıyla, ya da yeniden kullanım nedeniyle ekler yapılması gerekirse, uyulması gereken temel koşul yeni öğelerin en azda tutulmaları, yalın ve yapısal düzeni yansıtar karakterde olmalarıdır benzer üslupta bir ek ancak yapının mevcut çizgilerini devam ettirmek ve bezemeden arınmış geometrik anlatımlar söz konusu olduğunda kabul edilebilir.", 1964 yılında imzalanan Venedik Tüzüğü'nün 5. maddesi "Anıtların korunması, her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu tür bir kullanma arzu edilir, fakat bu nedenle yapının planı, ya da bezemeleri değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektirdiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir." [7] ile yeniden işlevlendirme yapılırken yapının kimliğini oluşturan öğelere zarar verilmemesi gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Yapının yeni bir işlev ile dönüştürülmesinin sağlanabilmesi için yeni işlevin yapı, kent ve kullanıcı ile uyumlu olabilecek nitelikte olması gerekmektedir. Aksi takdirde yapı kent içerisinde pasif olarak kalmaya devam edecektir. Bu durumun olmaması için işlev seçimi yapılırken yapının konumu, işlevsel konumu ve mevcut hacimsel ve mekânsal analizinin yapılması gerekmektedir.

Yapılar yapıldıkları dönemin kültürü, nüfusu, sosyal, ekonomik ve siyasal yapısı, mimari özellikleri gibi pek çok özelliğini yansıtır. Doğal ve beşeri faktörlerin etkisinden dolayı kentte atıl olarak bu yapılar yeniden işlevlendirilerek kentin belleğinin, kimliğinin güçlenmesine olanak tanıyacaktır. Yeniden işlevlendirilen yapılar yapıldıkları dönemin fiziksel ve tarihsel özellikleriyle yeni bir yorumla yeni bir topluma ve döneme hitap edecektir. Yeniden işlevlendirme eski ve yeniyi bir arada barındırma özelliği ile palimpsest mimari kavramı ile örtüşmektedir.

Palimpsest, üstündeki yazıların silinerek tekrar tekrar kullanılan parşömandır. Parşömen üzerindeki yazı silinmesine rağmen izleri kalmakta ve tekrar kullanılmaktadır. Her silindiğinde izleri kalan ve tekrar kullanılan palimpsest eski ve yeniyi içinde barındıran katmanlaşma özelliğiyle yeniden işlevlendirme ile örtüşmektedir. Palimpsest mimari ise parşömenin bu özelliğinden yola çıkarak yapıyı, kenti yıkmadan, izleriyle dönüştürmek olarak tanımlanır.

II. MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışmanın materyalini çeşitli sebeplerden dolayı kent içerisinde atıl olarak bulunan ve daha sonra farklı işlevler ile

dönüştürülen Tate Modern, Sekapark ve Hışvhan projeleri oluşturmaktadır.

Çalışmanın yöntemi iki adımdan oluşmaktadır. İlk adımda kent kimliği, kentsel bellek kavramlarının ve yeniden işlevlendirmenin bu kavramlar üzerindeki etkileri için literatür taraması yapılmıştır. İkinci adımda ise kentte atıl olarak bulunan ve daha sonra farklı işlevler ile dönüştürülen örnek projelerin kente, kentsel belleğe ve kullanıcılara olan etkisi gösterilmiştir.

III. BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışmanın bu kısmında yeniden işlevlendirme ile kazandırılan örnek projeler üzerinden yeniden işlevlendirmenin kent kimliği, kentsel bellek üzerindeki etkileri sunulmaya çalışılmıştır.

1. Tate Modern

Yapı 1947-1963 yılları arasında İngiltere'nin Southwark bölgesinde güç santrali olarak inşa edilmiştir [8]. Bölgenin en büyük güç santrali olan yapı, zaman içerisinde kentte gelen değişimlerden etkilenerek kapatılmış ve depo olarak kullanılmıştır (Görsel 2). Yapının yer aldığı bölge gittikçe depo olarak kullanılmaya başlanan yapılarla dolmuştur. Thames Nehri ve St. Paul Katedrali gibi doğal ve beşeri kentsel kimlik öğelerinin yakınında bulunan bölge kent içerisinde atıl olarak kalmış ve olumsuz etkiler oluşturmuştur. Kent yönetimi oluşan bu olumsuz etkiyi ortan kaldırabilmek için bölgenin en büyük yapısı olan Bankside Güç Santrali'ni yeniden işlevlendirilmesine karar vermiş ve bir yarışma düzenlemiştir [9].

Görsel 2. Tate Modern Dönüşüm Öncesi Görünümü [10]

Düzenlenen yarışma sonucunda Jacques Herzog ve Pierre de Meuron ekibinin tasarımı kabul edilmiştir. Yapı müzeye dönüştürülerek 2000 yılında ziyaretçilere açılmıştır.

Yapı dönüştürüldükten sonra bölgenin ulaşım ağının güçlendirmesini sağlamak için metro istasyonu ve Nehri'ne Norman Foster ve ekibi tarafından tasarlanan Milenyum köprüsü inşa edilmiştir (Görsel 3) (Uysal, 2013).

Görsel 3. Tate Modern Dönüşüm Sonrası Görünüm (url 2)

Müze tahmin edilenden daha fazla ilgi görmüş ve bunun sonucunda yapıya ek olarak yine Jacques Herzog ve Pierre de Meuron ekibi tarafından yapıya ek yapılması istenmiştir. Tasarım ekibi proje için tasarladıkları ilk alternatif heyet tarafından esas yapıyla bütünlük sağlamadığı için reddedilmiştir. Bunun üzerine ekip esas yapıyla bütünlük oluşturabilecek yeni bir tasarım yapmışlardır (Görsel 4) [8].

Görsel 4. Tate Modern Ek Binası için Önerilen Tasarımlar [8]

Bankside Güç Santralini dönüşümü ile kent içerisinde atıl olarak bulunan yapı ve çevresi sosyal, ekonomik, kültürel, fiziksel gibi pek çok alanda güçlendirilmiştir. Yapı ve çevresinin kent içerisindeki konumu güçlendirilerek kent belleği korunarak kentte yeni kimlik öğeleri oluşmuştur.

Tate Modern dönüşümü ile;

- Kent içerisinde atıl olarak bulunan yapı ve çevresi kent yaşamına katılmıştır.
- Bölgenin kültürel, ekonomik, sosyal ve fiziksel yapısı güçlendirilmiştir.
- Yapının dönüşümü ile altyapı ve erişim olanakları güçlendirilmiştir.
- Kentsel bellek güçlendirilmiştir.

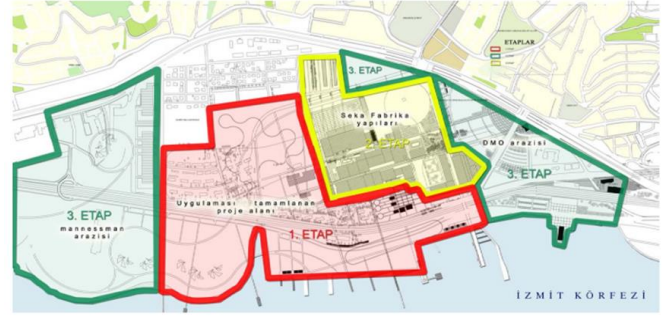
2. Sekapark

1936 yılında İzmit kent merkezinin kıyı bölgesinde Seka Kağıt Fabrikası kurulmuştur (Görsel 5). Fabrika ülkemizde ilk modern kağıt üretiminin yapıldığı fabrikadır [11].

Görsel 5. Seka Kağıt Fabrikası Genel Görünüş [12]

Fabrika özel sektörün ön plana çıkmasıyla zarar etmeye başlamış ve 8 Kasım 2004 yılında kapatılmıştır. Fabrika ve bulunduğu alan kamu yararına kullanılmak koşuluyla yerel belediyeye devredilmiştir [13]. Bölgenin dönüşümü yerel belediye, üniversite, tasarım ofisi, meslek odaları gibi farklı disiplinlerin bir araya gelmesiyle 3 ana etap olarak tasarlanmıştır (Görsel 6) [14].

Görsel 6. Sekapark Proje Etapları [14]

1. Etapta; kıyı alanında park, dinlenme, rekreasyon, spor, yürüyüş, oyun ve mesire alanları, bisiklet parkurları gibi çeşitli kamusal alanların oluşturulması,
2. Etapta; atıl olarak bulunan fabrika yapısının dönüştürülmesi,
3. Etapta; bölgenin doğu ve batı bölgelerinde bulunan yapılı ve yapılmayan çevrenin dönüştürülmesi hedeflenmiştir [13].

Belirlenen hedefler doğrultusunda çalışma alanının vaziyet planı oluşturulmuştur (Görsel 7).

Görsel 7. Sekapark Vaziyet Planı [14]

Bölge dönüştürüldükten sonra atıl açık alanlar rekreasyon alanı olarak kente kazandırılmıştır (Görsel 8)

Görsel 8. Uygulama Öncesi ve Sonrası Havadan Görüntüleri [13]

Fabrika yapısı ise Kocaeli Bilim Merkezi ve Seka Kağıt Müzesi'ne dönüştürülmüştür (Görsel 9).

Görsel 9. Seka Kağıt Fabrikasının Uygulama Öncesi ve Sonrası Görüntüleri [15]

Sekapark dönüşümü ile;

- Kentin kıyı ile ilişkisi güçlendirilmiştir.
- Fabrika atıklarının denizi kirletmesinin önüne geçilmiştir.
- Kent merkezinde sosyal, kültürel, yeşil ve rekreasyon alanları oluşturulmuştur.
- Alan kentin kimlik ögesi niteliği kazanmıştır.
- Fabrika yapısı dönüştürülerek yapının kent belleğindeki yeri korunmuştur.

3. Hışva Han

Hışvahan, 1563-1568 yılları arasında Gaziantep ilinin ipek yolundaki ticaret akslarının birleşme noktasında inşa edilmiştir [16]. Kentin bilinen en eski ticaret yapısı olan han bünyesinde mescit, bedesten, hamam ve Susamhane yapılarını da barındırmaktadır. Yapı tek katlı ve avlulu bir handır (Görsel 10).

Görsel 10. Hışva Han Kat Planı [16]

Yapı, bölgede meydana gelen deprem, yanlış yapılan onarım çalışmaları gibi doğal ve beşeri faktörlerin etkisiyle orijinalliği bozulan yapı kent içerisinde atıl bulunmasından dolayı da bakımsız kalmıştır (Görsel 11).

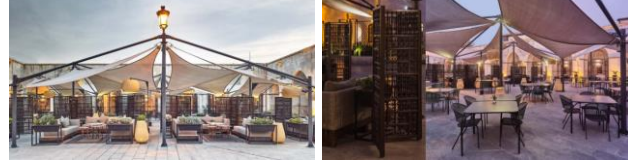
Görsel 11. Hışva Han Restorasyon Öncesi Görüntüleri

Yerel yönetim kültürel mirasın devamlılığını sağlamak için Gaziantep Kalesi merkezli bir Kültür Yolu Projesi yapmışlardır. Hışvahan bu proje rotasında bulunmakta ve bu kapsamda dönüştürülmüştür.

Yapı dönüştürülürken yapının bulunduğu konum, mevcut hacimsel kurgu gibi etkenlere dikkat edilmiştir. Bu etkenler göz önünde bulundurularak otel ve restoran olarak işlevlendirilmesine karar verilmiştir.

Avlu, odacıklar ve ahır olmak üzere 3 bölümden oluşan hanın her bölümü ayrı bir işlev ile dönüştürülmüştür.

Avlu kısmı sosyal alan olarak yeniden işlevlendirilmiştir ve içerisinde bölgenin iklim koşulları gözetilerek 2 ayrı alan oluşturulmuş ve üst kısmı asma germe sistemlerle örtülmüştür (Şekil 12).

Görsel 12. Dönüşüm Sonrası Avluda Bulunan Sosyal Alanlar [16]

Hanın oda kısımları otel olarak dönüştürülmüştür. 10 odadan oluşan otelin iç mekan tasarımında bölgenin yöresel eşyaları kullanılmıştır (Görsel 13).

Görsel 13. Dönüşüm Sonrası Otel Odalarının İç Mekânları [16]

Hanın ahır bölümü ise hem otel müşterileri hem de kentliler için restoran alanı olarak kurgulanmıştır (Görsel 14).

Görsel 14. Dönüşüm Sonrası Restoran Alanının Görselleri [16]

Görsel 15. Dönüşüm Sonrası Genel Olarak Hışva Han [17] Hışva Han dönüşüm projesi ile;

- Kültürel mirasın korunması sağlanmıştır
- Tarihsel sürdürülebilirlik sağlanmıştır.

- Kentsel kimlik ögesi korunarak kentsel bellek güçlendirilmiştir.
- Sosyal ve turistik mekanlar üretilerek ekonomik olarak canlandırılmıştır.

Örnek mekanların dönüşümü ile kentsel kimliği ögesi korunarak, kentsel bellek güçlendirilmiştir. Toplumun mekanlar ile etkileşimi artmıştır. Sosyal, kültürel, fiziksel, ekonomik, toplumsal olarak gelişmeler yaşanmıştır.

IV. SONUÇ

Kent, yapı ve insan arasında çok yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Doğal ve beşeri faktörlerin etkisiyle meydana gelen herhangi bir değişim üç bileşeni ve bu bileşenler arasındaki iletişimi de etkilemektedir. Kente özgü olan her bir veri kentin kimliğini oluştururken, kentlinin kenti yorumlaması ise kentsel belleği oluşturmaktadır. Bu bağlantı ne kadar iyi korunulursa o ölçüde kentsel kimlik, kentsel bellek ve kentlinin sahiplilik hissi güçlenecektir. Fakat özellikle 20. Yüzyıldan sonra hızlı bir değişim içerisinde giren dünyada yapı, kent ve insan da etkilenmiş bunun doğrultusunda ihtiyaçlar, istekler değişmiştir. Bunun sonucunda yapı ve kent uyum sağlamadığında kentsel kimlik ve bellek kavramları zarar görmüştür. Kentsel kimliğin ve belleğin zarar gördüğü kentlerde yaşayan insanların kentlerle bağ kuramayışı, kente dair sahiplik hissedemeyişi sonucunda fiziksel, sosyal, ekonomik, toplumsal gibi pek çok alanda olumsuz sonuçlar meydana gelmektedir.

Kent, yapı ve insan bağlamında meydana gelen olumsuz etkileri minimize edebilmek için kent içerisinde atıl olarak bulunan, kentin kimliğini oluşturan ve kentsel bellekte önemli bir yere sahip olan yapıların mimari, kültürel, toplumsal vb. özellikleri korunarak dönemin ve toplumun ihtiyaçlarına uygun bir şekilde dönüştürülmesi gerekmektedir.

Yeniden işlevlendirme ile kentsel kimlik ögesinin korunması, kentsel belleğin güçlendirilmesi, bölgenin kalitesinin artırılması, ekonomik canlılık sağlanması gibi birçok alanda faydalı etkiler görülmektedir.

Kentsel bellekte var olan bir mekanın yeni ile uyumlu dönüştürülmesiyle eskinin izleri üzerinden yeninin inşa edilmesi kentsel belleği kuvvetlendirerek kentlinin kente karşı aidiyet duygusunu güçlendirir.

Bu çalışmanın kentsel belleğimizde yer edinen ve kentin kimliği niteliğinde olan mekanlarının dönüştürülmesi gerekliliğine ışık olması hedeflenmiştir.

KAYNAKÇA

- [1] Ocakçı, M., Aydın Türk, Y., 2016. Kentsel Kimlik. Kentsel Planlama Ansiklopedik Sözlük, Prof. Dr. Melih Ersoy. İstanbul, 226-227.
- [2] Ocakçı, M., Southworth, M., 1995. Elements of Urban Identity. University of California at Berkeley, 650, ABD.
- [3] Çalak, İ.E., 2012. Kentsel ve Kolektif Belleğin Sürekliliği Bağlamında Kamusal Mekanlar: ULAP Platz Örneği, Almanya. Tasarım+Kuram Dergisi, 13, 34-47.
- [4] Rossi, Aldo (2006), "Şehrin Mimarisi", Kanat Kitap, İstanbul.
- [5] Lynch, K., 1959. Kent İmgesi. Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- [6] Ahunbay, Z., 1996. Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon. Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- [7] Uluslararası Bildirgeler, [Çevrimiçi]. <http://www.icomos.org.tr/?Sayfa=Digeruluslararasıbildirgeler&dil=tr>
- [8] Uysal, M., 2013. Müze Tasarımında Ortaya Çıkan Kriterler. Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [9] Çetin, C.İ., 2021. Tarihi Yapıların Sergileme Mekânı Olarak Yeniden İşlevlendirilmesi: Tate Modern ve Orsay Müzesi Örneği. STAR- Sanat ve Tasarım Araştırmaları Dergisi, 2(3), 227-253

- [10] Tate Modern, [Çevrimiçi]. <https://www.britannica.com/topic/Tate-galleries>
- [11] Oral, A. 2007. Kocaeli Tarih ve Rehberi. Demkar Yayınevi, İstanbul.
- [12] Sekapark, [Çevrimiçi]. <https://www.kocaeli.bel.tr/tr/main/search?m-search=sekapark&search-kategori=>
- [13] Uzun, M., 2014. Endüstri Alanı Dönüşüm Projesi Sekapark'ın (Kocaeli-izmit) Kıyı Kullanımına Etkisi. Marmara Coğrafya Dergisi, (30), 154-179.
- [14] Saygı, H., 2008. Kent İçi Endüstri Alanlarının Dönüşümüne Bir Model: İzmit Sekapark. Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [15] Seka Kağıt Müzesi, [Çevrimiçi]. <https://sekakagitmuzesi.com/>
- [16] Karaata, Ç., 2020. Özgün İşlevini Yitirmiş, Yeniden İşlevlendirilen Yapıların Tasarım Sürecinin Değerlendirilmesi ve Hışvahan Örneğinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [17] Hışvahan Dönüşüm Sonrası, [Çevrimiçi]. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/gaziantep/gezilecekyer/hisvahan>